

PALDISKI MUUSIKAKOOLI KLAVERI ERIALA ÕPPEKAVA

SISUKORD

1. Õppekava üldosa:

- Õppekava eesmärk
- Õppetöö ja korraldus
- Õppekava maht ja kestvus

2. Ained ja muu lisainfo:

- Solfedžo
- Muusikalugu
- Individuaalne lisatund

PALDISKI MUUSIKAKOOLI KLAVERI ERIALA ÕPPEKAVA

I. ÜLDOSA

Paldiski Muusikakooli klaveri eriala õppekava koostamise lähtealus

Tugineme haridusministri 14. aprilli 1997.a määrusele nr. 10 „Kohaliku omavalitsuse huvikooli/muusika- ja kunstikoolide üleriigilisele õppekavale” ning Paldiski Muusikakooli õpetajate poolt väljatöötatud õppekavadele ja ainekavadele, et tagada õpilastele eelprofessionaalne haridus üleminekuks professionaalsele kutseharidusele.

ÕPPEKAVA PÕHIMÕTTED

- Soovitav oleks korraldada esinemisi kolm korda õppeaasta jooksul, neist üks on üleminekuarvestus või eksam.
- Soovitav oleks anda vähemalt I ja II õ/a. õpilastele suuline hinnang.
- Motiveeritud selgitus õpilase poolt saavutatule ja tema puudustele sisaldab palju olulisemat informatsiooni kui hinne.

ÕPPEKAVA EESMÄRGID

- Õppekava läbimine võimetekohaselt. Selle tulemusena edasiõppimise võimalus muusikalist keskharidust andvates koolides
- Aluse panek professionaalsele pillimänguuskusele
- Tehniliste mänguuskuste arendamine
- Tuginedes teoreetilistele teadmistele suutlikkus omaloomingut luua
- Oskuslik muusikateoreetiliste teadmiste kasutamine pillimängus ja selle tulemusena oskus interpreteerida ning lahti mõtestada erinevate ajastute heliloojate loomingut
- Muusikateoste interpretatsioonivõimalustega tutvumine (polüfoonia, etüüdid, suurvormid ja palad)
- Õpilase loomevõimete kavakindel arendamine
- Koosmusitseerimisoskus-kammeransamblid, kammermuusika orkestrid, muusikalised koosseisud

PÕHIÕPPE ÕPPEKORRALDUS

Õppeaja kestvus on 7 õppeaastat. Õppeaeg kestab 35 nädalat õppeaastas.
Kohustuslikud põhiõppeained klaveri erialal on:

- **KLAVER (490 t)**
- **SOLFEDZO (490 t)**
- **MUUSIKALUGU (175 t)**
- **INDIVIDUAALNE LISATUND (175 t)**

Põhiõppe tunnijaotusplaan:

Põhiõppe ained	Ettevalmistus		Põhiõppe								Lisaaastad
			noorem aste				vanem aste				
Õppeained	I õ/a	II õ/a	I õ/a	II õ/a	III õ/a	IV õ/a	V õ/a	VI õ/a	VII õ/a	VIII õ/a	
Klaver			2	2	2	2	2	2	2	2	
Solfedžo			2	2	2	2	2	2	2	2	
Muusikalugu					1	1	1	1	1		
Koosmusitseerimine	1	1	1	1	2	2	2	2	2		
Rühma lisaaine			1	1							
Individuaal. lisatund					1	1	1	1	1	1	

Numbrid tabelis näitavad nädalatundide arvu. Ühe ainetunni kestvuseks loetakse 45 minutit

- koosmusitseerimise numbrid tulenevad praegusest õpilaste keskmisest osavõtmisest instr. ansamblite, vok ansambli tööst.
- individuaalne lisatund ei ole kohustuslik- määratakse lähtudes õpilase soovist, õppeedukusest ning kooli võimalustest
- noorem aste I-IV õppeaasta
- vanem aste V-VII õppeaasta
- põhiõppese võetakse õpilased vastu konkursi alusel
- konkursi korraldamiseks moodustatakse koolis vastuvõtukomisjon
- lisa-aastad on õpilastele, kes:
 1. on edukalt läbinud põhiõppe
 2. omavad eeldusi muusikaalaseks tegevuseks ning on orienteeritud professionaalse muusikahariduse omandamiselevajavad vanuse tõttu järjepidevat õpet kuni üleminekuni kutseharidusele

II. KLAVERI ERIALA AINEKAVA

Põhiõppes toimub:

- a) loomevõimete kavakindel arendamine
- b) loominguprotsessi seaduspärasuste ja etappide tundmaõppimine
- c) tehniliste oskuste arendamine
- d) professionaalse muusikahariduse omandamiseks ettevalmistamine
- e) esinemispraktika
- f) osalemine õpilaskontsertidel
- g) kooli esindamine maakondlikel, vabariiklikel ja rahvusvahelistel konkurssidel, festivalidel
- h) muusikateoste interpretatsioonivõimalustega tutvumine

Klaveriõpingute vältel tuleb õpilasel läbida polüfooniline ja tehniline materjal, suurvormid ja palad, lisaks noodilugemine, ansamblid ja saated.

- I õppeaasta jooksul on soovitatav läbi võtta võimalikult mitmekülgset repertuaari vastavalt õpilase arengutasemele (vt. klaverikoolide ja kogumike loetelu).

- II – VI õppeaastal tuleb läbi võtta vähemalt 2 polüfoonilist teost ning 2 suurvormi ja vastavalt õpilase võimetele soovitatavalt 4-6 erineva karakteriga pala ning 4-6 etüüdi. VII õ/a. oleks soovitatav läbi võtta 7-8 erinevat teost (sh. eksamikava).

Õppesisu

- iga õppeaasta lõpeb eksamiga
- tehnilised hindelised arvestused toimuvad kaks korda õppeaastas, alates III-VII õppeaastani

Noorem aste

- I õ/a. lõpetamisel peaks õpilane esinema kontserdil 2 – 3 erineva karakteriga palaga.
- II ja III õ/a. lõpetamisel peaks esitama 3 teost: polüfoonia, suurvorm, etüüd või pala.
- IV õ/a. lõpeb eksamiga. Esitada tuleb 4 teost: polüfoonia (soov. J. S. Bach), suurvorm, etüüd ja lüüriline pala.

Vanem aste

- V õ/a. lõpetamisel esitada 3 teost: polüfoonia (soov J. S. Bachi 2- hääline inventsioon), suurvorm, etüüd või pala.
- VI õ/a. lõpetamisel esitada 3 teost: polüfoonia (soov J. S. Bachi 3- hääline inventsioon), suurvorm, etüüd või pala.
- V ja VI õ/a. kavades võib teha muudatusi, kuid õpilane peab õppeaasta jooksul kindlasti esitama hindede polüfoonia, suurvorm, etüüd ja pala.
- VII õ/a. lõpetamisel esitada 5 teost: polüfoonia, suurvorm, etüüd ning kaks erineva karakteriga pala (nendest üks Eesti helilooja teos). Kooli juhtkonna või klaveriosakonna nõusolekul võib lõpueksami kavast välja jätta karakterpala.

HELIREDELID

Heliredelid on klaverimängu tehnika lahutamatu osa. Edukuse tagab nende regulaarne harjutamine ja õpitava repertuaari helistikega sidumine, s.t. leida vastavas helistikus pala igale õpitavale heliredelile ja teatud tehnilisele võttele. Kokkupuude heliredelitega tuleks kõne alla juba I õ/a. (II poolaastal), eesmärgiks õppida tundma õpilasele võimetekohaste nõuetega kõiki helistikke kuulmise järgi. See võimaldab õpilasel orienteeruda helistike maailmas ja on abivahendiks klaviatuuri valdamisel.

- II õ/a. on soovitatav läbi võtta järgmised helistikud: duurid – C, G, D, A, E, F; mollid – a, e, d.
 - mažoorid, harm. Ja melood. Minoorid 2 okt.;
 - 3-heliline lühike kolmkõla eraldi või koos kätega;
 - akordid pedaaliga ja *staccatos*;
 - kromaatileine heliredel 2 okt. otse;
 - võib alustada pika arpedžo õppimist eraldi kätega 2 okt.;
 - leida põhiastmete kolmkõlad;
 - soovitatav oleks tutvustada dominantseptakordi.
- III õ/a. on soovitatav läbi võtta järgmised helistikud: duurid – C, G, D, A, E; F, B, Es; mollid – a, s; d, g, c.

Töö planeerimisel võtta arvesse IV klassi nõudeid. Soovitatav läbi võtta 4-heliline lühike arpedžo eraldi või koos kätega ning autentne ja plagaalne kadents (soov. Erinevates meloodilistes seisundites).

- IV õ/a. on soovitatav läbi võtta järgmised helistikud: duurid – C, G, D, A, E, H; F, B, Es, As; mollid – a, e, h; d, g, c, f.
 - kõik mažoorheliredelid 4 okt. otse ja lahku;
 - maž. tertsis 4 okt. otse;
 - harmoonilised minoorid 4 okt. otse või lahku;
 - meloodilised minoorid 4 okt. otse;
 - 3-helilised akordid pedaaliga ja *staccato*;
 - 4-heliline lühikene arpedžo koos kätega;
 - pikk arpedžo põhikujus 4 okt. otse;
 - kromaatileine haliredel 4 okt. otse, re ja sol # (la) noodist soov. Ka lahku.

Soovitatav oleks läbi võtta:

- D7 pikk arpedžo 2 okt. koos kätega otse;
- >VII7 lühike arpedžo 2 okt. eraldi;
- I litkadents.

- V õ/a. on soovitatav läbi võtta järgmised helistikud: duurid C, G, D, A, E, H; F, B, Es, As, Des; mollid – a, e, h, fis, cis, gis; d, g, c, f.

Töö planeerimisel võtta arvesse VI klassi nõudeid. Läbi võtta heliredel deetsimis, D7 lühike arpedžo eraldi või koos kätega, >VII7 pikk arpedžo põhikujus otse, murtud arpedžo ja tutvuda 4-helil. Akordidega.

- VI õ/a. – kõik dieeside ja bemollidega helistikud
- heliredelid oktavis otse ja lahku;
- tertsis ja deetsimis otse (soov. ka lahku);
- 4-helil. Akordid pedaaliga ja *staccato*;
- lühike arpedžo;
- murtud arpedžo;
- pikk arpedžo(soov. ka pöörded) otse ja lahku;
- kromaatiline heliredel otse ja lahku;
- D7 ja >VII7 lühike arpedžo;
- D7 ja >VII7 pikk arpedžo põhikujus otse ja lahku;
- II liitkadents (erinevates meloodilistes seisudes, kitsas või laias seades).

Soovitatav on läbi võtta heliredel sekstis (otse) ja D/ ning >VII7 4-helil. Akordid.

- VII õ/a. – kõik dieeside ja bemollidega helistikud
- heliredelid oktavis, tertsis ja deetsimis otse ja lahku;
- heliredelid sekstis otse (soov. lahku);
- kromaatiline heliredel otse ja lahku, soovit. Tertsis ja deetsimis otse;
- lühike arpedžo;
- murtud arpedžo;
- pikk arpedžo põhikujus otse ja lahku (soovit. pööretega);
- 4-helil. Akordid pedaaliga ja *staccatos*;
- D7 ja >VII7 lühike arpedžo;
- D7 ja >VII7 pikk arpedžo põhikujus otse ja lahku (soov. pöörded otse).

Tehnilised arvestused võiksid toimuda IV, VI ja VII õppeaastal. Soovitatav oleks anda õpilasele sõnaline hinnang.

SOLFEDŽO AINEKAVA (490.t)

Ainekava eesmärk

- Professionaalse muusikahariduse omandamiseks ettevalmistamine
- Õpetuse eesmärgiks on arendada õpilastes sisemist kuulmist, intonatsiooni täpsust, lauluoskust, muusikalist kirjaoskust, analüüsivõimet.
- Oskuslik muusikateoreetiliste teadmiste kasutamine pillimängus ja selle tulemusena oskus interpreteerida ning lahti mõtestada erinevate ajastute heliloojate loomingut

Põhiõppe õppekorraldus

Solfedžo(*rühmatund*) on õppeaine, mis on kõikide pillide jaoks kohustuslik

Õppeaja kestvus on 7 õppeaastat. Õppeaeg kestab 35 nädalat õppeaastas.

Tunni pikkus on 45 minutit, tunnid toimuvad 2 korda nädalas.

Põhiõppes korraldatakse õppeprotsessi astmeliselt:

- noorem aste I-IV õppeaasta
- vanem aste V-VI õppeaasta

Noorema astme ja vanema astme lõpetamisel on lõpueksamid

Aine õpetamise käigus tuleks arendada järgmisi oskusi:

I. Laulmine.

1. Laulmiseks vajalikud algteadmised: hingamine, fraseerimine, intonatsiooni puhtus, väljendusrikkus.
2. Astmetaju arendamine. Astmete tabamine astmetabelil: noodinimedega, vabalt valitud, silbil, astmenumbritega ja/või astmenimedega. Laulmine noodijoonestikult rändnoodi järgi.
3. Heliredeli laulmine: tervikuna, tetrahordide kaupa, erinevates taktimõõtudes, rütmiseeritult, kaanonina.
4. Solfedžeerimine. Harjutuste laulmine sõnadega ja/või noodinimedega. Õpitud harjutuse transponeerimine. Õpitud harjutuse laulmine peast. Tundmatu harjutuse laulmine. Taktiviipamise skeemid.
5. Mitmehäälsuse arendamine. Eelharjutused õpitud astmetega. Heliredelid intervallides (ters, seksi jne.). Intervallide laulmine kahehäälselt. Akordide laulmine 3-4 häälselt. Järgnevuste laulmine. Mitmehäälsed harjutused (sh. kaanonid). Saatega laul.

II. Rütm.

Rütmis liikumine. Rütmsilpide omandamine. Rütmiharjutused ühele ja kahele käele. Rütmi koputamine koos taktiviipamisega. *Ostinato* rütmid – laulusaatega. Saaterütm laulule. Rütmi kaanon. Lihtsamad rütmipartituurid.

III. Suuline analüüs.

Rütmianalüüs. Meloodiaanalüüs. Vormianalüüs. Laadi ja/või helistiku analüüs. Intervallide analüüs. Akordide analüüs. Dünaamika analüüs.

IV. Diktaat.

Meloodiline diktaat. Rütmidiktaat. Mäludiktaat. Kiirusdiktaat astmete tabamiseks. Kahehäälneline diktaat.

V. Improvisatsioon.

1. Meloodia improvisatsioon: antud tekstile, läbivõetud teemale (astmed, helistik, akord jne.), antud rütmile.
2. Rütmi improvisatsioon: õpitud taktimõõdus, teatud rütmigruppidega, õpitud meloodia saateks, lihtsamad rütmipartituurid.
3. Saate improvisatsioon: bass antud meloodiale, teine häälnä antud meloodiale, põhikolmkõlade bassi saade.

VI. Itaaliakeelsed oskussõnad.

Tempode nimetused. Tempomuutused. Dünaamika. Iseloomu väljendavad sõnad. Nurkulgudesse paigutatud materjal on ette nähtud neile, kes vajavad mahukamat ainekava. Läbivõetud teemade süvendamine ja kinnistamine jätkub igal järgmisel õppeaastal kuni lõpuklassini. Loetletud meetodilisi vihjeid võib omavahel kombineerida, varieerida, soovi korral täiendada.

NOOREM ASTE

• I õppeaasta

Põhieesmärk: Rütmiõpetus. Laaditaju arendamine. Duur ja moll.

Nõuded:

I. Meetrum ja rütm.

Rõhulised ja rõhutud taktiosad. Takt ja taktijoon. Taktidesse jaotamine. Lõpujoon.

Kordamismärk II: :II. Taktimõõdud 2/4, 3/4, 4/4=♩. Taktiviipamise skeemid.

Noodivältused ja pausid:

Tervenoot

Poolnoot
Veerandnoot

Tervepaus

Poolpaus
Veerandpaus

Kaheksandiknoot

Kuueteistkümnendiknoot
Rütmid
Eeltakt

Kaheksandikpaus

Kuueteistkümnendikpaus

II. Noodikirja algteadmised.

Noodijoonestik ja abijooned. Nootide asukohad noodijoonestikul. Noodivarte õigekiri. Pauside kirjutamine. Viiuli- ja bassivõti. Noodinimetused: silp- ja/või tähtnimetused.

III. Helistikud.

Laadid: duur ja moll. Astmed ja astmetaju väljaarendamine. Helistikud. Duurid C, F, G, D ja loomulikud mollid a, d, e. [Tutvuda a- molli 3 liigiga]. Paralleelhelistikud. I astme (toonid) kolmkõla. Juhtheli. Märgid: dieses <, bemoll =, bekaar >. Eakohased 1- ja 2-häälsed laulud, harjutused, kaanonid. Transponeerimine. Meloodia ja rütmi arendusvõtted (kordamine, sekvents, varieerimine, helile tuginemine jne.) Improvisatsioon.

IV. Diktaat.

Suuline ja kirjalik mälu- ja rütmidiktaat. Pikkus 2-4 takti.

V. Tempo ja dünaamika mõiste.

VI. Rütmika.

Liikumisega (rütmikaga, tantsuga, pantomiimiga jms.) seotud mõisteid ja vastavate võtete harjutamine. Muusika kuulamine ja analüüs.

• **II õppeaasta**

Põhieesmärk: Molli kolm liiki – loomulik, harmooniline, meloodiline. Intervallidega tutvumine.

Nõuded:

I. Rütm ja taktimõõt.

Punkt noodi järel.

Punkteeritud rütmid

[Taktimõõt 3/8 ja lihtsamad rütmid selles taktimõõdus:]

II. Helistikud.

Kahe märgiga duur- ja moll-helistikud. Molli 3 liiki (kuju): loomulik, harmooniline, meloodiline. Toon ja pooltoon. Heliredeli ehitus. Püsivad ja püsimatud astmed. Püsimatute astmete lahendamine püsivaisse. Lahendamise mõiste. Tutvumine põhiastmete (I, IV, V) kolmkõladega ja nende laulmine duuris ja harmoonilises mollis. Laulud ja harjutused. Transponeerimine ja improvisatsioon.

III. Intervallid.

Tutvumine intervallidega p.1, p.8, p.5, p.4, s.2, v.2, s.3, v.3.

IV. Diktaat.

Lihtne suuline ja kirjalik diktaat (4-8 takti) duuris ja mollis. Rütmidiktaat kuni 4 takti.

V. Rütmika.

Tutvumine erinevate tantsurütmidega (eesti rahvatantsud, polka, valss, menuett, masurka jt.).

• III õppeaasta

Põhieesmärk: Lihtintervallid. Akordiõpetuse algus.

Nõuded:

I. Rütm ja taktimõõt.

3/8 taktimõõt. Lihtsamad rütmid ja pausid selles taktimõõdus. Grupeerimine. Taktiviipamine.

II. Helistikud.

Kolme märgiga duur- ja moll- helistikud. Toonika kolmkõla ja pöörded: I, I₆, I₆₄; tähistus duuris: T, T₆, T₆₄; tähistus mollis t, t₆, t₆₄. Kolmkõla helide nimetused: priim, terts, kvint. Funktsionaalsuse mõiste. Toonika (I astme) kolmkõla (T, t). Subdominant (IV astme) kolmkõla (S, s). Dominant (V astme) kolmkõla (D). Põhikolmkõlade ehitamine ja laulmine (duuris ja harmoonilises mollis). Saate leidmine põhiasmetega.

III. Intervallid.

v.6, s.6, v.7 V astmelt lahendusega s.3 duuris ja v.3 mollis. s.7 I astmelt lahendusega p.8. Lihtintervallide pöörded. Suurus toonides. Intervallide ehitamine antud noodist üles ja/või alla.

IV. Diktaat.

Suuline ja kirjalik meloodiline diktaat (4-8 takti). Rütmidiktaat kuni 4 takti.

• IV õppeaasta

Põhieesmärk: Akordide ehitamine ja laulmine duuris ning harmoonilises mollis: toonika kolmkõla pöörded, põhikolmkõlad põhikujus D lahendusega.

Nõuded:

I. Rütm ja taktimõõt.

Taktimõõt 6/8 (3/8 +3/8) ja viipamise skeem. [6/8 taktimõõdt skeemina 2/8 +4/8 +2/8 eesti regilauludes.] [Triool ja sünkkoop ♪♪♪.]

II. Helistikud.

Nelja märgiga duur- ja moll- helistikud.

III. Intervallid.

<2 harmoonilises mollis.

IV. Akordid.

Dominantseptakord D₇ (V₇) lahendustega duuri ja molli. [Lihtsate 3 hääsete järgnevuste kuulamine ja laulmine.]

V. Diktaat.

Meloodiline diktaat duuris ja mollis 8 takti. Rütmidiktaat 4 takti.

• **NOOREMA ASTME LÕPUEKSAM**

Kirjalik.

1. Diktaat 2/4 või 3/4 taktimõõdus (8 takti). Kirjutamine aeg 15 - 20 minutit. Mängitakse 8 – 10 korda.
2. Rütmidiktaat (4 takti) 2/4 või 3/4 taktimõõdus. Mängitakse 3 – 4 korda.
3. Kõla järgi määramine. Harmoonilised ja/või meloodilised lihtintervallid. Kolmkõla ja pöörded (harmoonilised kujul). V₇ lahendamine duuri ja/või molli. Õpitud laadi äratundmine.
4. Ehitamine. Antud noodist (üles või alla) intervalli ehitamine. Antud intervalli määramine. Antud helistikus põhikolmkõlade ja toonika kolmkõla pöörete ehitamine. Antud akordi ja helistiku määramine. Antud helistikus V₇ ehitamine ja lahendamine, helistiku määramine. Antud noodist (üles) V₇ ehitamine ja lahendamine, helistiku määramine. Heliredeli ehitamine.

Suuline.

1. Antud helistikus heliredeli, toonika kolmkõla ning pöörete laulmine.
2. Antud helistikus põhikolmkõlade ja V₇ laulmine koos lahendusega.
3. Tundmatu harjutuse laulmine.
- [4. Aasta jooksul õpitud harjutuse laulmine.]

VANEM ASTE

• **V ÕPPEAASTA**

Põhieesmärk: Suurendatud ja vähendatud intervallid. Põhikolmkõlade pöörded duuris ja mollis. Kolmehääalne järgnevus.

Nõuded:

I. Rütm ja taktimõõt.

6/8 taktimõõt. Rütmi grupid kuueteistkümnendiknootidega. Grupeerimine. Sünkoop , triool . [Pide lihtsamad variandid .]

II. Helistikud.

Viie märgiga duur- ja moll- helistikud.

III. Intervallid.

Lihtintervallide ehitamine ja laulmine antud noodist üles ja alla (kordamine). Dissoneerivad intervallid lahendustega duuris ja harmoonilises mollis <4IV astmelt

lahendusega v.6, s.6, >5VII astmelt lahendusega s.3, v.3; harmoonilises mollis >7VII astmelt lahendusega p.5, <2VI astmelt lahendusega p.4.

IV. Akordid.

Põhikolmkõlade pöörded ja nende lahendamine helistikus:

I	V ₆	I	I ₆	V ₆₄	I ₆	I ₆₄	V	I ₆₄
I	IV ₆₄	I	I ₆	IV	I ₆	I ₆₄	IV ₆	I ₆₄

>VII lahendusega duuris ja harmoonilises mollis. Kadentsid: lihtkadentsid – autentne (I V I) ja plagaalne (I IV I); liitkadentsi esimene (I IV V I) ja teine kuju (I IV K₆₄ V I). Harmoonilised järgnevused 4 takti; esimesel poolaastal kolmehäälselt; teisel poolaastal neljahäälselt. [Dominantseptakordi pöörded lahendusega duuris ja mollis.]

V. Diktaat.

8 takti.

• VI ÕPPEASTA

Põhieesmärk: Harmooniline duur. Dominantseptakordi pöörded lahendustega duuris ja mollis. Neljahäälsed järgnevused.

Nõuded:

I. Rütm taktimõõt.

Pidega rütmid [keerukamad variandid].

6/8 taktimõõdus punkteeritud rütmid. Taktimõõdud 2/2 = ♩, 3/2. Taktimõõt 6/4.

II. Helistikud.

Kuue märgiga duurid ja mollid. Harmooniline duur. Kromaatilised läbiminevad ja abihelid. Mõisted: kaldumine ja modulatsioon.

III. Intervallid.

Harmoonilises duuris <2VI astmelt lahendusega p.4; >7VII astmelt lahendusega p.5. Ehitamine ja laulmine.

IV. Akordid.

Põhikolmkõlad harmoonilises duuris. Dominantseptakordi pöörded lahendusega duuris ja harmoonilises mollis: I pööre (V₆₅) lahendusega toonikasse T, t (I); II pööre (V₄₃) lahendusega toonikasse T, t (I); III pööre (V₂) lahendusega toonika sekstakordi T₆, t₆, (I 6). Neljahäälsete harmooniliste järgnevuste (4 – 8 takti) kuulamine ja laulmine. [Juhtseptakordide ehitamine ja lahendamine duuris ja harmoonilises mollis.]

V. Diktaat.

[Üksikute kromaatiliste abi- ja läbiminevate helidega.]

• VII ÕPEASTA

Põhieesmärk: Septakordide ehitamine ja lahendamine.

Nõuded:

Rütm taktimõõt.

Sünkoop ♪ ♪. Keerukamad sünkoobid ja pided

Segataktimõõt. Vahelduvtaktimõõt.

Laadid.

Seitsme märgiga duur- ja moll- helistikud. Diatoonilised laadid. Kromaatilise duuri ja molli õigekiri.

Intervallid.

Kõikide läbivõetud intervallide kordamine eksamiks.

Akordid.

Väike VII₇ põhikujus, lahendusega duuri; >VII₇ põhikujus, lahendusega duuri ja molli. Katkestatud kadentsiga tutvumine V, VI. [Harmonilises mollis <III lahendusega t₆ (I₆).] [Harmonilises duuris <VI lahendusega T₆₄ (I₆₄).]

Diktaat.

Ühe- ja kahehäälneline.

• LÕPUEKSAM

Kirjalik (kestvus u.60 min.)

1. Diktaat 2/4, 3/4, 4/4, 3/8 või 6/8 taktimõõdus.
2. Intervallide ja akordide kuulamine harmooniliselt koos lahendustega (8 – 10).
3. Intervallide ja akordide ehitamine ning lahendamine antud helistikus või antud noodist ja intervallide ning akordide määramine koos lahendusega (8 – 10).
4. Harmooniline järgnevus duuris või mollis 8 takti.
5. Soovi korral diatoonilise laadi või kromaatilise heliredeli või paljumärgilise molli ehitamine.

Suuline

1. Tundmatu harjutuse laulmine (transponeerimine).
2. Akordide laulmine õpetaja valikul. Kas
 - a) juhtseptakord ja dominantseptakordi pööre lahendusega antud helistikus või
 - b) 4–6 akordist koosnev kadentsialane järgnevus õpetaja poolt antud akorditähistuse järgi.
3. Soovi korral loomuliku, harmoonilise ja meloodilise molli laulmine.

• LISAASTE**1. Liittaktimõõdud.**

2. Laadid. Kromaatiline duur ja moll. Diatoonilised laadid. Pentatoonika. Vahelduv laad. Modulatsioon ja kaldumine. I järgu sugulushelistikud.

3. Intervallid. Harmooniline duur <4VI astmelt s.6; >5II astmelt v.3. Loomulikus mollis <4VI astmelt v.6; >5II astmelt s.3.

4. Akordid. Harmoonilises duuris <VI T₆; >II T₆. Loomulikus mollis >II t₆. Harmoonilises mollis <III t₆. II₇ septakord ja juhtseptakordid ning nende pöörded.

5. Diktaat. 1 – 2- häälneline (kromaatilised helid, kaldumine, modulatsioon).

Kui lisaastme õpilasel on edaspidi kavas jätkata õpinguid mujal, tuleb solfedžo ainekava koostamisel silmas pidada vastava õppeasutuse sisseastumiskatsete nõudeid. Individuaalselt programmi võib rakendada ka muul erijuhul.

MUUSIKALUGU AINEKAVA (175 t)**AINEKAVA EESMÄRK**

- Õpetada õpilastele teadlikult muusika kuulamist

- Ergutada soovi ja huvi muusikat kuulata ning arendada oskust seda emotsionaalselt tajuda
- Tutvustada erinevaid vorme ja žanre muusikaliste teoste abil
- Oskust lahti mõtestada erinevate ajastute heliloojate loomingut
- Rikastada süvenenumalt õpilaste muusikaelamusi
- Oskust kasutada muusikalisi termineid
- Õpetada erinevate instrumentide ehitust ja tämbreid ning oskust neid ära tunda

Põhiõppe õppekorraldus

Muusikaloo(*rühmatund*) on õppeaine, mis on kõikide pillide jaoks kohustuslik alates kolmandast klassist

Õppeaja kestvus on 5 õppeaastat. Õppeaeg kestab 35 nädalat õppeaastas.

Tunni pikkus on 45 minutit, tunnid toimuvad 1 kord nädalas.

Põhiõppes korraldatakse õppeprotsessi astmeliselt:

- noorem aste III-IV õppeaasta
- vanem aste V-VI õppeaasta

Noorema astme ja vanema astme lõpetamisel on arvestused

ÕPPESISU

- Ainekava on Eesti-keskne.
- Mitte-eeslastest õpelastele soovitatakse oma (rahvus) kultuuriseltside toetusel korraldada täiendavaid tunde (kursusi).
- Nooremas astmes alustatakse eesti rahvalaulude, pillilugude ja tantsudega. Ka teiste teemade puhul on ette nähtud olulisel määral “eestimaist”.
- Kogu muusikaloo kursuse jooksul soovitatakse iga tunni alustuseks vähemalt 5 minuti jooksul vestelda kodukandi ja kogu Eesti muusikaelust (muusikauudistest), milles saab otstarbekalt ära kasutada helisalvestusi, videokatkendeid, muid illustratsioone.
- Vanemas astmes on iga teema juures võimalik tõmmata paralleele Eestis toimuvaga, paiguti saab näidata otseseid seoseid. Sel viisil toimides võime ainekava nimetada rahvuslikuks.

NOOREM ASTE

Noorema astme materjal ei ole esitatud selle läbivõtmise järjekorras. Õpetajale on jäetud vabaduse järjestada (ja ühitada) teemasid nii nagu kohalikud tingimused (rühmade koosseis, õppeabinõude muretsemise ajastamine, õpetaja eelistused jms.) dikteerivad. Muusika valimine on jäetud täies ulatuses õpetaja maitse ja võimaluste valdusse.

- III ja IV õppeaasta

Sissejuhatav teema. Muusikaloo sisu, selle koht kooli teiste õppeainete hulgas. Muusikaline heli. Heli omadused. Heli teekond tekkimisest kuulajani. Akustika aabitsatõed. Muusika väljendusvahendid: meloodia, rütm, tempo, dünaamika, tämber, register, kooskõla (harmoonia), faktuur.

Eesti rahvusmuusika. Vanem ja uuem rahvalaul. Rahvapillid ja pillilood. Rahvatantsud.

Vokaalmuusika. Laulud. Rahvalikud laulud. Pop– laulud. Ansamblid. Koorid. Nende koosseis.

Instrumentaalmuusika. Sümfooniaorkestri pillid partituuri järjekorras. Pillirühmadest moodustuvad ansamblid (puupuhkpilli kvartett jne.). Kokkuvõtteks, partituuri järjekorra kinnistamiseks *B. Britteni variatsioonid Purcelli teemale*. Orel ja klaver (kaks kuningat). Süntesaator (kas kroonprints?). Pillid, mida tavaliselt sümfooniaorkestri põhikoosseisus ei esine. Instrumentaalansamblid ja orkestrid.

Programm – muusika

- S. Prokofjev. *Petja ja hunt*.
- C. Saint – Saëns. *Loomade karneval*.
- A. Marguste. *Punane raamat*.
- A. Vivaldi. *Aastaajad*.
- E. Grieg. *Süit Peer Gynt*.
- M. Mussorgski. *Pildid näitusest*.

Helitööde ülesehitus. Kuulamisülesannete kasutamise metoodika omandamine. Ühe- ja kahejaoline ülesehitus. Kolmejaoline vorm. Liht- ja liitvorm (kahe- ja kolmeosaline). Variatsioonid. Rondo.

Tantsud. Ajaloolised tantsud: pavaan, galjard, braanl; menuett, gavott, ekossees; polonees, masurka, krakovjakk, polka, booloro, tšardaš, valss, habaneera, tango. Tantsusüit. Aasia, aafrika, ladina – ameerika rütmid. Peotantsud. Kaasaegsed tantsud. Ballett.

Lavamuusika. Muusika sõnalavastuses. Ooper. *Rock-* ooper. Operetid. Muusikal.

VANEM ASTE

V ja VI õppeaastal antakse ülevaade muusika arengust keskajast meie sajandini. Liigestuse aluseks on stiilid. Iga stiiliperioodi esindaja(i)ks on valitud helilooja(d), kes ainekava koostajate arvates on kõige enam mõjutanud muusika edaspidist arengut või kelle teosed on ajaproovile enim vastu pidanud.

Et muusika kuulamiseks jääks rohkem aega, tuleks heliloojate elulugudest esile tuua ainult (algõpetuse tasandil) olulisimat. Ainekava ei ole nimetatud õpilaste repertuaaris leiduvaid palu.

Loetletud heliteostest teeb õpetaja oma valiku või asendab teistega, olenevalt konkreetse rühma tasemest või fonoteegi võimalustest.

- V õppeaasta

Keskaeg. Romaani ja gooti stiil. Gregooriuse laul. Varajane mitmehäälsus. Organum, motett. Rüütli laul. (Kasutada T. Siitani koostatud kassette ja konspekte).

Renessanss. Ajastu üldiseloostus, võrdlus keskajaga. Uued ilmalikud laulužanrid: ballata, madrigal. Pime muusik Firenzest Francesco Landino. Madalmaade koolkond, selle

tähtsus polüfoonilise muusika arengus. Tähtsamad esindajad. Renessansi ajastul kasutatud pillidest.

Barokk. Ajastu üldiseloostus, võrdlus renessansiga. Muusika iseloostus, tähtsamad žanrid.

Johann Sebastian Bach. Inventsioonid, prelüüdid ja fuugad (HTK). Oreliteosed. *Passacaglia ja fuuga c- moll. Orelitokaata ja fuuga d- moll.*

Concerto grosso mõiste. *Brandenburgi kontserdid*. Vokaalmuusika. Mõni aaria või kantaadi osa.

Klassitsism. Üldiseloostus. Uue helikeele võrdlus barokiga. Uued žanrid.

Joseph Haydn. Sümfoonia mõiste ja ülesehitus. Sonaat allegro vorm. Instrumentaalkontsert. Keelpillikvartett. *Sümfoonia nr. 103 Es- duur. Kontsert trompetile ja orkestrile Es- duur. Divertiment op. 3 nr. 5 F- duur.*

Wolfgang Amadeus Mozart. Imelapse periood. *Sümfoonia nr. 40 g- moll. Klaverisonaat k. 331 A- duur. Serenaad “Väike öömuusika”.* Ülevaade ooperiloomingust. *Katkendid ooperitest “Figaro pulm”, “Don Giovanni”, “Võluflööt”.* Reekviemi mõiste. *Osad “Reekviemist” (nr. 1 “Requiem”, nr. 2 “Dies irae”, nr. 7 “Lacrymosa”).*

Ludvig van Beethoven. Helikeele erinevus võrrelduna Haydni ja Mozarti loominguga. Klaverisonaat op. 13 nr. 8 c- moll "Pateetiline". Klaverisonaat op.27 nr. 2 cis- moll "Kuupaiste". Klaverisonaat op.57 nr.23 f- moll "Appassionata". Sümfoonia nr. 5. Sümfoonia nr. 9 (katkend sümfoonia lõpust – kooriga).

- VI õppeaasta

Romantism. Romantismi põhijooned kõikides kunstides.

Franz Schubert. Laululooming. Laulud "Forell", "Muusikale", "Ave Maria". Ballaad "Metshaldjas". Laulutsüklid. Kaunis Möldrineiu ("Rändamine", "Kuhu", "Kütt", "Mölder ja oja"). Talvine teekond ("Pärnapuu", "Kevadunelm", "Post", "Vares", Leierkastimees"). Klaverimuusika. Valsid, muusikalised hetked, marsid. Kammermuusika. Kvintett klaverile, viiulile, violale, tšellole, kontrabassile D- duur op. 114 ("Forellikvintett"). Sümfooniad. Sümfoonia nr. 8 ("Lõpetamata") 1. osa.

Fryderyk Franciszek Chopin. Etüüdid. Etüüd op. 10 nr. 3 E- duur, nr. 12 e- moll. Etüüd op. 25 nr.1 A- duur. Prelüüdid. Prelüüd op. 28 nr. 15 Des- duur, op. 28 nr. 4 e- moll. Poloneesid. Polonees op. nr. 1 A- duur, op. 53 A- duur. Masurkad. Masurka op. 67 nr. 4 a- moll, op. 68 nr. 3 F- duur. Valsid. Valss op. 67 nr. 2 Cis- duur, op. 64 nr. 1 Des- duur.

Robert Schumann. Klaverimuusika. Klaveripalade tsükkel "Karneval" ("Eusebius", "Florestan", "Chiarina", "Davidsbündlerite mars") Klaveripalade tsükkel "Lastestseenid" ("Unistus").

Ferenc Liszt. Klaverilooming. Mefisto – valss. Nokturn "Armuunelmad". Etüüd nr. 2 "Gnoomide ringmäng".

RAHVUSROMANTISM

Norra muusika. Norra rahvusmuusika.

Edvard Grieg. Klaveripalad. Orkestrimuusika. Lüüriiline süit op. 54 (Norra talupoja marss). Muusika H. Ibseni draamale "Peer Gynt". Kontsert klaverile ja orkestrile a- moll.

Soome muusika. Soome rahvalaul. Seos eesti muusikaga. "Hümn". "Porilaste marss". Einojuhani Rautavaara "Cantus aretius" 3. osa "Luigelend".

Jean Sibelius. Sümfooniline poem "Finlandia". "Kurb valss". Sümfoonia nr. 2 IV osa. Süit viiulile ja keelpilliorkestrile III osa "Suvel".

Rootsi muusika. Rootsi rahvamuusika. Rahvuslik pillimuusika.

Hugo Alfvén. Rootsi polka (Polka från Roslagen). Karjasetüdruku tants. Rootsi rapsoodia nr. 1.

BALTIMAADE MUUSIKA

Läti muusika. Läti rahvamuusika. Piirialade rahvalaulude sarnasus. Cimze seminari osa eesti muusikakultuuris. Ühislauluvara.

Alfred Kalniņš

Leedu muusika. Sutartines kui kogu maailma ulatuses ainulaadne nähtus.

Mikalojus Čiurlionis. Helilooja ja kunstnik. Sümfooniline poem "Mets". Sümfooniline poem "Meri".

VE NE MUUSIKA

Rahvalaulust Glinkani.

Mihhail Glinka. Orkestrimuusika. Sümfooniline fantaasia "Kamarinskaja". Kontsertavamängud "Aragoni hota", "Õö Madridis". Ooperid. Ooperi "Ruslan ja Ljudmilla" avamäng.

Vene muusikaelu 19. saj. II poolel. Võimas rühm.

Aleksander Borodin. Ooper "Vürst Igor". Polovetside tantsud. Sümfoonia nr. 2 h- moll "Vagilassümfoonia" I osa.

Modest Mussorgski. Laulud "Kirp", "Hällilaul Jeromškale". Klaveripalade tsükkel "Pildid näituselt".

Nikolai Rimski-Korsakov. Sümfooniline süit "Šeherezade". Ooper "Muinasjutt tsaar Saltanist", ("Kimalse lend").

Pjotr Tšaikovski. Klaveripalade tsükkel "Aastaajad" (2 – 3 pala). Kontsert klaverile ja orkestrile nr. 1. Sümfooniad. Sümfoonia nr. 5. Ooperid. Ooper "Jevgeni Onegin" (sissejuhatus, Tatjana ja Olga duett, Tatjana kirjastseen, Onegini aaria). Balletid. Numbrid ballettidest "Pähklipureja", "Uinuv kaunitar", "Luikede järv".

Sergei Prokofjev. Balletid. Ballett "Romeo ja Julia" ("Tütarlaps Julia", "Montecchi ja Capuletti", "Rüütlite tants"). Sümfooniad. Sümfoonia nr. 1 ("Klassikaline"). Sümfoonia nr. 7 ("Noorte").

Dmitri Šostakovitš. Prelüüdid ja fuugad. Sümfoonia nr. V. Filmimuusika. (Romanss filmist "Kiin").

- VII õppeaasta

Eesti rahvusliku muusikakultuuri tekkimine 19. saj. keskel. Laulu- ja mänguseltsid, nende osatähtsus koorilaulu arengus.

Esimesed üldlaulupeod. **J. W. Jannseni** tegevus I üldlaulupeo organiseerimisel. Lõhe klerikaalse ja demokraatliku rahvusliku liikumise leeri vahel. Laulupidude repertuaar, kunstiline külg ja nende tähtsus eesti muusikas.

Eesti rahvusliku heliloomingu teerajajad. **A. Kunileid, A. Thomson, Fr. Säebelmann, K. A. Hermann.** Nende elu ja looming.

Esimesed professionaalse haridusega heliloojad **J. Kappel, M. Härma, K. Tärnu.**

I sümfooniaorkestri loomine 1900. a. **A. Läte** poolt. Tema looming ja muusikaline tegevus sajandialguse Tartus.

Esimesed kompositsioonialase eriharidusega heliloojad **R. Tobias** ja **A. Kapp.** Nende osa eesti sümfoonialise muusika arendamises. (Avamängud "Julius Caesar" ja "Don Carlos"). Esimene eesti klaverikontsert. R. Tobiase "Kontsertpala". Esimesed oratooriumid (R. Tobiase "Joonase lähetamine" ja A. Kapi "Hiib").

Põhjamaise helikeele taotlused **H. Elleri** instrumentaalmuusikas. (Sümfooniline poem "Koit"). Tema viiuli- ja klaveripalad.

E. Tubin – Eesti suurim sümfonist, esimese eesti balleti "Kratt" looja. (Katkend mõnest sümfooniast ja balletist "Kratt".)

Rahvusliku koorilaul areng - **M. Saar** ja **C. Kreek.** Rahvusviiside arendusvõtted nende koorilauludes. Näited M. Saare klaveripaladest ja soololauludest. Vaimulikud rahvaviisid C. Kreegi loomingus. Katkend "Eesti reekviemist".

Rahvusmuusika kasutamine **V. Tormise** muusikas. Võrdlus M. Härma, M. Saare ja C. Kreegiga. Näited – "Eesti kalendrilauludest", "Ingerimaa õhtud" jm.

Uute muusikaväljendusvahendite areng 1960. aastate instrumentaalmuusikas:

NEOKLASSITSISM (**E. Tamberg** "Concerto grosso", **J. Rääts** "Kontsert kammerorkestrile", A. Pärt "Partita").

KOLLAAŽ (A. Pärt "Kollaaž BACH").

ALEATOORIKA (**J. Koha** "Rondo").

DODEKAFOONIA (A. Pärt "Nekroloog".)

A. Pärdi loomingus kaks perioodi.

Uusi jooni XX saj. II poolel sündinud heliloojale loomingus. **L. Sumera, E.-S. Tüür** jt.

Ülevaade eesti ooperi arengust. **E. Aav, E. Kapp, V. Kapp, G. Ernesaks, E. Tamberg.**

INDIVIDUAALNE LIISATUND (175 t)

1. NOODILUGEMINE (3.kl)

Klaveriklassi töös on oluline osa noodilugemise arendamisel, ansamblimängul, saatepraktilikal ja oskusel kujundada vaba klaverisaadet.

Noodist lugemisoskus on suure praktilise väärtusega. Mida paremini õpilane mängib noodist, seda edukam ta on repertuaari õppimisel.

Võime nooti ladusalt lugeda on looduse poolt vähestele kaasa antud. Küll on aga seda võimalik arendada.

Alustada tuleb algõpetusest ja jätkata süstemaatiliselt ning järjepidevalt kogu õppeperioodi vältel.

Klaverifaktuur on mitmekihiline ja nõuad seetõttu nii vertikaali kui horisontaali üheaegset teostamist. Tähelepanu peab jätkuma kõigi faktuuri elementide jaoks komplekselt.

Hea noodilugemisoskus põhineb nägemise, kuulmine ja mootorika sünteesil.

Töö kulgeb kahes omavahel tihedalt seotud suunas:

1. teksti täpne analüüs, s.t. oskus silmadega lugeda teksti, mis põhineb eelnevalt omandatud teadmistel ja kogemustel;
2. sujus, peatusteta (analüüsile toetuv) kuulmiskontrollile alluv mäng.

Esimesel õppeaastal ei erine noodist loetavate ja õpitavate palade raskusaste. Olulisim on siin õpitu kinnistamine.

Järgmistel aastatel on materjal klassitasemel olevatest paladest kergem, kuid juba diferentseeritum.

Esimestel aastatel innustavad lapsi ansamblipalad koosmängus õpetajaga.

Kasutada võib ka lihtsustatud töötlusi ja populaarseid palasid.

2. ANASAMBLIMÄNG (4,5.kl)

Ansamblimäng on koosmängu vorm, mida saab harrastada igal tasemel õppur. See on võimalus elavaks musitseerimiseks juba algõpetuse esimestest tundidest alates. Vastavaid palasid leidub algõpetuse kogumikes.

Ansamblimäng jätkub kogu õppeaja vältel ja mängijateks on õpilased omavahel.

Algklassidele jõukohased ansamblipalade kogumikud:

1. Maikapar, S. Pervõje šagi.
2. Drobiazgi na cztery rece (Bits and pieces for piano duet) / Editor S. Raube.
3. Garscia, J. Graj ze mna na cztery rece (Let's play a piano duet) op. 37.
4. Filc, J. Dwa kotki.
5. Négykezes zongoramuzsika kezdök szârâma (Vierhändige Klaviermusik für Anfänger). Budapest.
6. Fritz Emonts europäische Klavierschule. Band I.
7. Gretšaninov, A. Na zeljonom lugu. Op. 99.

Erineva raskusastmega repertuaari on järgmistes kogumikes:

1. Emonts, F. Wir spielen vierhändig.
2. Emonts, F. Fröhliche Tänze nach alten weisen.
3. Heumann, H. G. Grazy Rock.
4. Heumann, H. G. Happy Rag.
5. Heumann, H. G. Easy Pop for Two.

6. Muzsikâljunk együtt.
7. Na cztery rece.
8. Utwory klasyczne. Polskie Wydawnictwo Muzyczne.
9. Wybor drobnych utworow na fortepian na 4 rece / Red. A. Rieger.
10. Na cztery rece (wybor utworow na fortepian) / Red. E. Altberg, Z. Romaszkowa.
11. Brat I sestra.
12. Repertuar fortepiannogo ansamblja.
13. Hrestomatija fortepiannogo ansamblja.
14. Igrajem vdvojom / Koost. A. Berzenkov.
15. Gavrilin, V. Pjesõ dlja fortepiano v 4 ruki.
16. Rahmaninov, S. 2 pala 2 klaverile 6 kâele.
17. Prokofjev, S. Rong: 2 klaverile 8 kâele.
18. Hatšaturjan, A. Tants mõõkadega balletist Gajane: 2 klaverile 8 kâele.

3. SAATEKLASS (6,7.kl)

Loovat suhtumist muusikasse ja muusikalise väljenduse julgust soodustavad kuulmise järgi mängimine, transponeerimine, improviseerimine ja klaverisaate kujundamine. See töö hästi läbimõelduna ja süstemaatiliselt läbiviiduna ergutab õpilasi musitseerimisele.

Juba esimestes klassides on soovitatav omandada järgmised klaverisaate kujundamise oskused:

- meloodia saatmine T ja D funktsioonidel põhineva üksiku bassiga;
- meloodia saatmine kvinti burdooniga, nn. torupillisaade;
- eelmise värvikam variant on kvindi vaheldumine sekstiga. Nendest lähtudes ka nn. *western bass*;
- kvindi ja seksti positsioonidelt ka akordid - T kk, S64 ja D65 (mittetäielikuna);
- meloodia saatmine liikuva kvindiga.

Algklassides omandada ka mõningaid lineaarse saatehääle võtteid:

- vasaku käe liikumise kujundamine meloodiaga sobivatest üksikutest helidest;
- pentakordi või heliredeli harjutused vastassuunalises liikumises ja kaanonina;
- alumise hääle liikumine meloodiaga sekstis, deetsimis.

III - IV õppeaastal arvestada kadentsi harmoonial põhineva saate improviseatsiooniga:

- põhikolmkõladega. Erilist tähelepanu pöörata iga funktsiooni spetsiifilisele kõlale. Eraldada neid ka kuulmise järgi;
- moodustada ja varieerida kadentsidel põhinevaid väikesi struktuure. Mängida neid bass vasakus, akord paremas käes (nt. Valsi saade, polka saade);
- lineaarse saatenä mängida bassis diatoonilisi või kromaatilisi meloodiaga sobivaid käike.

Alates V õppeaastast on soovitatav asuda mitmehääle faktuuri väljatöötamisele paremas käes:

- klaverisaate kujundamine tähtnimetuste järgi. Kolmkõladele lisanduvad järkjärgult sekstiga akordid ja septakordid;
- sissejuhatuste, vahe- ja järelmängude loomine.

Loomingulist initsiatiivi ergutab improviseerimine kahel klaveril:

- «küsimus-vastus» vormis;
- ühel klaveril kindel harmooniline struktuur või teatud faktuurne foon (nt. arpedžod, *ostinato* jms.), selle taustal teisel klaveril improviseeritud solo.

VI ja VII õ/a. lisad vabale saate kujundamisele töö saateklassis instrumentaal- või vokaalsolistiga. Seoses sellega tekib uus probleem: õpilane peab endale teadvustama, et tema esitada on vaid osa muusikalisest tervikust. Ta peab jälgima ja tunnetama ka solisti partiid. Saatepraktikal on ka teine missioon - õpilane tutvub lähemalt teiste instrumentide ja vokaalmuusika probleematikaga.

Repertuaar valida võimalikult mitmekülgne (erinevad instrumendid, heliteoste karakterid, stiilid jne.)

Töö tulemuslikkuse nimel korraldada saateklassis kontrolltunde ja kontserte.

Kogu saatepraktika kursus tuleks lõpetada arvestusega VII õ/a. kevadel. Arvestus hõlmaks kogu läbivõetud materjali:

1. noodilugemine;
2. transponeerimine;
3. klaverisaate vaba kujundamine;
4. solisti saatmine.

Abistav materjal:

1. Kõlar, L. Improvisatsiooniharjutused.
2. Kõlar, L. Muusikalised mängud.
3. Gross, K., Järg, K. Mänguvihik klaverile.
4. Bethmann, S. Früh übt sich...: Ganz leichte Lieder und Tänze für Klavier.
5. Emonts, F Europäische Klavierschule. Band II, III.